

УДК 351.746.1:004 (477)

В. А. КИРИЛЕНКО, доктор військових наук, старший науковий співробітник, начальник кафедри оперативного мистецтва Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

В. М. ПЕТРОВ, курсовий офіцер факультету охорони та захисту державного кордону Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ІНТЕГРОВАНЕ УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ В АВТОМОБІЛЬНИХ ПУНКТАХ ПРОПУСКУ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН

У статті авторами обґрунтовано визначення механізму інтегрованого управління кордонами, основним засобом якого є інформаційна складова, яка може бути реалізована за рахунок організації та впровадження системи інформаційного забезпечення інтегрованого управління кордонами, від якості реалізації якої залежить ефективність виконання завдань прикордонного контролю у ППР.

Ключові слова: Державна прикордонна служба України, система інформаційного забезпечення інтегрованого управління кордонами, автомобільні пункти пропуску.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із завдань, покладених на Державну прикордонну службу України (ДПСУ), є завдання проведення прикордонного контролю та пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів і вантажів [1].

Для виконання вказаного завдання у пунктах пропуску (ППр) через державний кордон встановлено жорсткі тимчасові нормативи на перевірку документів громадян та на огляд транспортних засобів і вантажу [2; 3].

Концепція інтегрованого управління кордонами [1] передбачає координацію діяльності компетентних державних органів із забезпечення безпеки і відкритості державного кордону; охорони державного кордону, пропуску в установленому порядку через державний кордон осіб, транспортних засобів і товарів, провадження інформаційної та оперативно-розшукової діяльності, проведення аналізу ризиків та здійснення запобіжних заходів; провадження суб'єктами інтегрованого управління кордонами діяльності із запобігання, виявлення, розкриття (розслідування) транскордонних злочинів; створення чотирирівневої системи контролю за в'їздом та перебуванням в Україні іноземців та осіб без громадянства; забезпечення міжнародного, прикордонного та міжвідомчого співробітництва.

Основними проблемами, на розв'язання яких спрямована Концепція інтегрованого управління кордонами є неналежна координація діяльності суб'єктів інтегрованого управління кордонами та необхідність у розробленні стандартів і нових підходів до інтегрованого управління кордонами.

Розгортання новітніх систем прикордонного контролю осіб та транспортних засобів, у тому числі біометричних систем контролю, системи спільного контролю з суміжними країнами, упорядкування прикордонного руху, нарощення оперативної складової в загальній системі охорони державного кордону та створення автоматизованих інформаційних систем і комплексів охорони кордону потребують теоретичної обґрунтованості та розробки практичних, науково-обґрунтованих розробок та пропозицій.

Специфіка виконання завдань покладених на автомобільні пункти пропуску полягає у тому, що ці підрозділи виконують завдання щодо охорони визначеної ділянки державного кордону, а також здійснюють прикордонний контроль і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна через державний кордон.

Виконання завдань в умовах складної, динамічної, напруженої обстановки потребує наявності своєчасної, об'єктивної та достовірної інформації та об'єктивних показників оцінки ризиків та загроз безпеці державного кордону на ділянці відповідальності прикордонного підрозділу на ділянці відповідальності якого є автомобільний пункт пропуску.

Аналіз останніх досліджень і публікацій в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. Питання оцінки ефективності й організації охорони державного кордону у пунктах пропуску досліджували вчені: О. В. Боровик, О. А. Бінковський, В. П. Городнов, І. С. Катеринчук, Б. М. Олексієнко, В. М. Серватюк, О. М. Ставицький, Б. Ф. Єрошин та інші. Разом із тим, у відомій літературі не розглядалося питання інтегрованого управління кордонами як механізму забезпечення ефективного прикордонного контролю в автомобільних пунктах пропуску. Таким чином, виникає потреба в окресленні механізму управління оперативно-службовою діяльністю в ППр, який запроваджено у дію, відповідно до Концепції інтегрованого управління кордонами, та обґрунтуванні інструментальних засобів його реалізації у практичній площині забезпечення ефективного прикордонного контролю в пунктах пропуску через державний кордон, що визначає мету статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Геополітичне розташування України в центрально-східній частині Європи відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та безпеки в регіоні.

Україна активно здійснює заходи щодо облаштування та реконструкції державного кордону, створення інтегрованої системи

його охорони, забезпечення пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів і товарів.

Суб'єктами інтегрованого управління кордонами є Адміністрація ДПСУ, Міністерство доходів і зборів, МВС, МЗС та інші органи державної влади відповідно до компетенції.

Інтегроване управління кордонами передбачає [4]:

координацію діяльності компетентних державних органів із забезпечення безпеки і відкритості державного кордону;

забезпечення охорони державного кордону, пропуску в установленому порядку через державний кордон осіб, транспортних засобів і товарів, провадження інформаційної та оперативно-розшукової діяльності, проведення аналізу ризиків та здійснення запобіжних заходів;

провадження суб'єктами інтегрованого управління кордонами діяльності із запобігання, виявлення, розкриття (розслідування) транскордонних злочинів;

створення чотирирівневої системи контролю за в'їздом та перебуванням в Україні іноземців та осіб без громадянства;

забезпечення міжнародного, прикордонного та міжвідомчого співробітництва.

Проблемами інтегрованого управління кордонами є:

неналежна координація діяльності суб'єктів інтегрованого управління кордонами;

необхідність у розробленні стандартів і нових підходів до інтегрованого управління кордонами;

відсутність концептуальних засад стратегічного планування розвитку інтегрованого управління кордонами;

потреба у визначенні основних принципів інтегрованого управління кордонами.

Метою Концепції є визначення основних засад і напрямів державної політики у сфері інтегрованого управління кордонами.

Основними завданнями Концепції є спрямування зусиль суб'єктів інтегрованого управління кордонами на [4]:

удосконалення системи правового регулювання у сфері інтегрованого управління кордонами, охорони державного кордону та механізму забезпечення співпраці у протидії транскордонній і транснаціональній організованій злочинності;

створення чотирирівневої системи контролю за в'їздом та перебуванням в Україні іноземців та осіб без громадянства з урахуванням європейських стандартів;

створення єдиного інформаційного простору;

упровадження європейських стандартів здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю;

визначення механізму сприяння зовнішньоекономічній діяльності та розвитку міжнародної торгівлі, підвищення рівня транзитної спроможності держави;

запровадження нових підходів до удосконалення системи митного адміністрування та підвищення якості митного регулювання.

Крім зазначеного, Державна прикордонна служба України як суб'єкт національної безпеки України [1; 5; 6] організовує свою діяльність відповідно до основних напрямів державної політики з питань національної безпеки України (НБУ). Правовою основою діяльності ДПСУ є Конституція України й інші закони України, видані для їх виконання акти Президента України, Кабінету Міністрів, а також міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Правові основи організації ДПСУ, її загальна структура, чисельність, функції та повноваження визначені у Законі України "Про Державну прикордонну службу України" [1].

Для визначення складу загроз у основних сферах НБУ, протидія яким є завданням ДПСУ у роботі [6] проведено порівняльний аналіз основних загроз у сферах НБУ і тих загроз, протидія яким, виходячи з груп завдань оперативно-службової діяльності, які виконує ДПСУ, знаходиться в правовому полі діяльності прикордонного відомства України.

Своєчасне визначення загрози можливе за умови своєчасного виявлення її інформаційних ознак, які несуть інформацію як про саму загрозу, так і про джерело даної загрози. Більшість загроз має

перелік (групу) інформаційних ознак, які явно і неявно виявляють дану загрозу. Своєчасне виявлення інформаційних ознак загроз національній безпеці України у прикордонній сфері дозволяє підрозділам ДПСУ виконувати покладені на них завдання, виконувати ОСД, направлені на нейтралізацію даних загроз, більш цілеспрямовано і ефективно, не допускаючи тим самим небажаного розвитку подій (“ризик”).

Інформаційні ознаки можуть характеризувати різні рівні розвитку загроз (і, відповідно, різні заходи щодо їх нейтралізації), що визначає необхідність формування відповідних груп даних:

- фактичні дані наявності загрози;
- дані, що характеризують можливість наявності загрози;
- дані, що характеризують ступінь відповідності об’єкта уваги об’єкту, що представляє загрозу;
- дані, що характеризують обстановку як таку, що призводить до виявлення ознак загроз;
- дані про правопорушення, отримані (здобуті) у результаті виконання ОСД ДПСУ або ОСД взаємодіючих органів і служб;
- дані, що характеризують підготовку об’єкта до реалізації правопорушень.

Під механізмом інтегрованого управління кордонами автори розуміють сукупність організаційних, правових, інформаційних та інших засобів цілеспрямованого впливу суб’єктів інтегрованого управління кордонами і впливу на їх діяльність, що забезпечують узгодження інтересів взаємодіючих учасників прикордонного контролю.

Таким чином інформаційна складова інтегрованого управління кордонами є однією із основних. Ця складова може бути реалізована за рахунок організації та впровадження системи інформаційного забезпечення інтегрованого управління кордонами (СІЗІУК). Від якості реалізації СІЗІУК залежить ефективність виконання завдань прикордонного контролю (ПК) у ППР, яка повинна відповідати директивним вимогам і забезпечувати можливість виконання завдань щодо охорони державного кордону на ділянках

відповідальності підрозділів відповідно до очікуваних обсягів ОСД та інших параметрів обстановки. Інформаційне забезпечення вирішення завдання ПК підлеглих підрозділів має на меті оцінку параметрів і показників поточного і майбутнього стану ПК підлеглих підрозділів, формування оцінок необхідних значень цих параметрів з урахуванням потреб виконання поставлених завдань і можливостей щодо їх забезпечення.

У роботі [7] подано вираз показника ефективності $P_{e.лк}$ прикордонного контролю як імовірність складної події, що полягає в тому, що всі n лінійок ПК працюють одночасно, переважно, незалежно та з певною імовірністю (ефективністю) виконують завдання контролю:

$$P_{e.лк} = \prod_{i=1}^Q P_{e.i} \quad (1)$$

де $P_{e.лк}$ – показник ефективності контролю транспортних засобів на i -й лінійці контролю.

У прикордонному підрозділі одночасно можуть працювати декілька (M) пунктів пропуску. Тоді в позначенні показника ефективності прикордонного контролю j -го пункту пропуску слід вказати номер j пункту пропуску, що дозволяє записати підсумковий вираз для інтегрального показника ефективності виконання завдань прикордонного контролю в автомобільних пунктах пропуску [8]:

$$P_{нк} = \prod_{j=1}^M P_{e.нк}^j = \prod_{j=1}^M \left[\prod_{i=1}^n P_{e.i}^j \right] = \prod_{j=1}^M \left[\prod_{i=1}^n (P_{on.i}^j \times P_i^j) \right], \quad (2)$$

де $P_{on.i}^j$ – показник оперативності (своєчасності) перевірки транспортних засобів на i -й лінійці контролю j -го пункту пропуску; P_i^j – умовна імовірність події – перевірка транспортного засобу на i -й лінійці контролю j -го автомобільного пункту пропуску виконана якісно.

Наявність попередньої інформації від системи інформаційного забезпечення інтегрованого управління кордонами (СІЗІУК) про правопорушення, що готується, дозволяє знизити вірогідність не-

якісного контролю та підвищити підсумкову вірогідність (3) [8], якісного прикордонного контролю:

$$P_{\text{нас}} = 1 - e^{-\frac{k}{\rho} K_{\text{ТхОсн}}} \times [1 - D(t)], \quad (3)$$

де $D(t)$ – показник рівня достовірності інформації, що формується в СІЗІУК; $P_{\text{нас}}$ – імовірність якісного виконання перевірки документів; n – кількість пасажирів ($n \geq 1$) у транспортному засобі; t – нормативно визначений середній час, який відведений на перевірку документів однієї особи; $T = N_{\text{прз}} T_1$ – середній статистичний час перевірки документів за ознакам $N_{\text{прз}}$, що перевіряються, у однієї особи; T_1 – середній статистичний час перевірки однієї ознаки в ході перевірки контрольованої особи; $\mu = \frac{1}{T}$ – продуктивність контролера

ра у перевірці контрольованих осіб в пункті пропуску; I – інтенсивність надходження осіб (вимог на виконання перевірки) до інспектора для виконання контролю; $m = \frac{nT}{t}$ – кількість контролерів, які зазвичай призначаються і беруть

участь в процесі прикордонного контролю ($m \geq 1$); k – коефіцієнт рівня

підготовки інспектора прикордонного контролю; $K_{\text{ТхОсн}}$ – коефіцієнт технічної оснащеності технологічного процесу паспортного контролю ($K_{\text{ТхОсн}} \geq 1$);

$\rho = \frac{I}{\mu}$ – коефіцієнт завантаження контролера, що враховує вплив рівня опера-

ційної напруги на роботу контролера ($0 < \rho \leq 1$).

Висновки і напрямки подальших досліджень. Таким чином, авторами обґрунтовано визначення механізму інтегрованого управління кордонами, основним засобом якого є інформаційна складова, яка може бути реалізована за рахунок організації та впровадження системи інформаційного забезпечення інтегрованого управління кордонами, від якості реалізації якої залежить ефективність виконання завдань прикордонного контролю у ППР.

У подальшому доцільно проводити дослідження у напрямку визначення необхідної структури системи інформаційного забезпечення інтегрованого управління кордонами, яка реалізується у пунктах пропуску через державний кордон.

Список використаної літератури

1. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. (станом на 26 березня 2007 р.) / Верховна Рада України. – К. : Парлам. вид-во. – 208 с.
2. Аналіз тайників і схованок у транспортних засобах та вантажах закордонного прямування, виявлених у 2005 році органами охорони державного кордону : посібник. – К. : Адміністрація ДПСУ, 2006. – 22 с.
3. Єрошин Б. М. Охорона державного кордону на шляхах міжнародних сполучень : підручник. Ч. I / Борис Миколайович Єрошин. – Хмельницький : Вид-во Національної академії ДПСУ, 2005. – С. 128–138.
4. Про схвалення Концепції інтегрованого управління кордонами: постановка Кабінету Міністрів від 27.10.2010 № 2031 “
5. Конституція України : Закон України. – К. : ВВР, 1996. – № 30, ст. 141.
6. Теоретичні основи інформаційно-аналітичного забезпечення процесів охорони державного кордону (у контексті завдань національної безпеки України в прикордонній сфері) : монографія / В. П. Городнов, М. М. Литвин, Д. В. Іщенко, В. А. Кириленко. – Хмельницький: НАДПСУ, 2009. – 472 с.
7. Бінковський О. А. Методика формування варіантів раціонального розподілу сил та засобів відділу прикордонної служби типу “Б” при прийнятті рішення на охорону державного кордону: дис. ... канд. військ. наук : 21.02.02 / Олександр Анатолійович Бінковський. – К., 2010. – 167 с. – Інв. № 2301, таємно.
8. Курашкевич А. П. Методика прогнозу ефективності охорони державного кордону на ділянці відповідальності відділу прикордонної служби типу “Б” з урахуванням варіантів організації інформаційного забезпечення : дис. ... канд. військ. наук : 21.02.02 / Андрій Петрович Курашкевич. – Хмельницький : Національна академія ДПСУ, 2012. – 269 с.

Стаття надійшла до редакції 7.04.2014.

Кириленко В. А., Петров В. М. Интегрированное управление границами как механизм обеспечения эффективного пограничного контроля в автомобильных пунктах пропуска через государственную границу

В статье авторами обосновано определение механизма интегрированного управления границами, основным средством которого является информационная составляющая, которая может быть реализована за счет организации и внедрения системы информационного обеспечения интегрированного управления границами, от качества реализации которой зависит эффективность выполнения задач пограничного контроля в пунктах пропуска.

Ключевые слова: Государственная пограничная служба Украины, система информационного обеспечения интегрированного управления границами, автомобильные пункты пропуска.

Kyrylenko V. A., Petrov V. M. Integrated border management as a mechanism for effective border control in automobile checkpoints across the state border

One of the tasks entrusted to the State Border Guard Service of Ukraine, is the task of border control and border crossing of persons, vehicles and goods. To perform a specified task at checkpoints across the state border is set strict time standards for review of documents and on public inspection of vehicles and cargo.

The concept of integrated border management involves coordination of the competent state authorities to ensure the security and transparency of the state border; protection of the state border crossing in the prescribed manner on the state border of persons, vehicles and goods, implementation of information and investigative operations, analysis of risks and the implementation of preventive measures; Proceedings subjects integrated border management activities to prevent, detect of cross-border crime; the creation of a control system for a four- entry and stay of foreigners and stateless persons in Ukraine; to ensure international, cross-border and inter-agency cooperation.

The main problems to be solved which aim concept of integrated border management are poor coordination activities of the integrated border management and the need for the development of standards and new approaches to integrated border management.

The deployment of new systems of border control of persons and vehicles, including biometric access control systems, system of joint control of neighboring countries, streamlining border traffic, increase operational component in the overall system of border and the creation of automated information systems and border surveillance systems require theoretical validity and development of practical, research-based projects and proposals.

The specificity of the tasks assigned to road checkpoints is that these units perform tasks for the protection of certain areas of the state border and carry out border control and border crossing of persons, vehicles, cargoes and other property across the border.

The tasks in a complex, dynamic, tense require timely, objective and reliable information and objective indicators for assessing the risks and threats to the security of the state border in the area of responsibility of the unit at the border area of responsibility which is road crossing.

Ukraine is actively taking measures to resettlement and rehabilitation of the state border, creating an integrated system of his Protection and border crossing of persons, vehicles and goods.

The subjects of the integrated border management is the Administration of the State Border Guard Service of Ukraine, Ministry of Income and Revenues, Ministry of Interior Affairs, Ministry of Foreign Affairs and other government bodies under the jurisdiction.

The Concept is the definition of the basic principles and directions of state policy in the field of integrated border management.

The State Border Guard Service of Ukraine as a subject of national security of Ukraine organizes its activities in accordance with the main directions of the state policy of Ukraine's national security.

Information component of integrated border management is one of the main components. This component can be implemented through the

organization and implementation of the information system of integrated border management, the quality of which depends on the effectiveness of implementation of the tasks of border control, which must meet the prescriptive requirements and provide the ability to perform the tasks of state border protection in areas of responsibility units based on expected volumes problems. Information support to solve the problem of border control subordinate units aims to estimate the parameters and performance of current and future state of border control subordinate units provide estimates appropriate values of these parameters with the needs of the assigned tasks and possibilities for their support.

Keywords: *State Border Guard Service of Ukraine, information support system of integrated border management, highway checkpoints.*